

Ж/5105

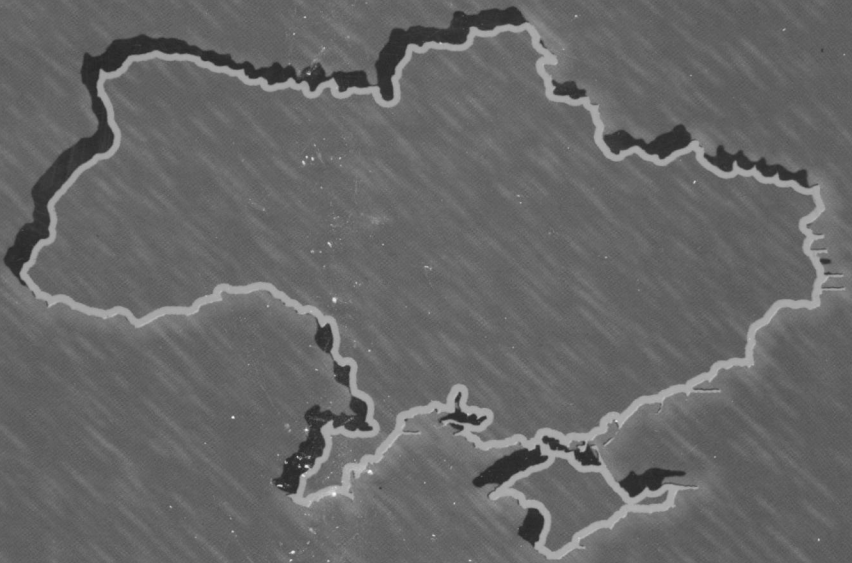
2005.3.

14x
3/2005

ВІСНИК

*Національної академії
державного управління
при Президентові
України*

Видавництво НАДУ

Редколегія журналу

Луговий В.І.

- голов. ред., ректор Академії, д.пед.н., проф., акад. АПН України;

Князев В.М.

- заст. голов. ред., проректор з наук. роботи, д.філос.н., проф.;

Бакуменко В.Д.

- проф. каф. упр. сусп. розвитком, д.н.держ.упр., проф.;

Гогіна Л.М.

- відп. секр. редколегії, пров. наук. співробітник Інституту проблем держ. упр. та місц. самоврядування, к.і.н., доц.;

Бодров В.Г.

- зав. каф. екон. теорії та історії економіки, д.е.н., проф.;

Вакуленко В.М.

- зав. каф. регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом, к.н.держ.упр., доц.;

Кремень В.Г.

- президент АПН України, д.філос.н., проф., акад. АПН України;

Куценко В.А.

- проректор з навч. роботи, к.е.н., проф.;

Майборода В.К.

- учений секретар спеціалізованої вченої ради, д.пед.н., проф.;

Майборода С.В.

- декан ф-ту заоч. форми навчання, д.н.держ.упр., проф.;

Мордовінов О.Г.

- зав. каф. держ. упр. та адмін. менеджменту Гуманітарного ун-ту "Запорізький ін-т держ. та муніцип. упр.", д.н.держ.упр., доц.;

Мостовий Г.І.

- проректор з економіко-господарської роботи, к.е.н., проф.;

Мотренко Т.В.

- нач. Головного упр. держ. служби України, д.філос.н., проф.;

Надолішній П.І.

- зав. каф. держ. упр. і місц. самоврядування, д.н.держ.упр., проф.;

Нижник Н.Р.

- перший проректор, зав. каф. держ. упр. і менедж., д.ю.н., проф. чл.-кор. АПРН України;

Поважний С.Ф.

- ректор Донецького державного університету управління, д.е.н., проф.;

Пойченко А.М.

- проректор-директор ОРІДУ НАДУ, д.політ.н., проф.;

Протасова Н.Г.

- зав. каф. упр. освітою, д.пед.н., проф.;

Рєбало В.А.

- зав. каф. політології, д.філос.н., проф.;

Розпуненко І.В.

- проректор-директор Інституту підвищ. кваліфікації керівних кадрів, зав. каф. екон. політики, д.н.держ.упр., проф.;

Серьогін С.М.

- проректор-директор ДРІДУ НАДУ, д.н.держ.упр., проф.;

Скурятівський В.А.

- проф. каф. соц. і гуман. політики, д.філос.н., проф.;

Солопенко І.М.

- зав. каф. упр. охороною суспільного здоров'я, д.мед.н., проф.;

Сурмін Ю.П.

- заст. директора Інституту проблем держ. упр. та місц. самоврядування, д.соціол.н., проф.;

Тронь В.П.

- проф. каф. інформатизації держ. упр., д.н.держ.упр. проф.;

Чемерис А.О.

- проректор-директор ЛРІДУ НАДУ, к.е.н., доц.;

Шамрай В.О.

- нач. ф-ту подат. міліції Укр. фінанс.-економ. ін-ту ДПА України, д.н.держ.упр., проф.;

Шаповал В.М.

- д.ю.н., проф.;

Шаров Ю.П.

- перший заст. директора ДРІДУ НАДУ, д.н.держ.упр., проф.

ВІСНИК

Національної академії державного управління при Президентіві України

Затверджений на засіданнях Вченої ради Академії
29 вересня 2005 р., протокол № 111/9,
10 листопада 2005 р., протокол № 113/11

Науковий журнал (виходить 4 рази на рік)

ЗМІСТ

Привітання Президента України Віктора Ющенка	5
Виступ ректора В.І.Лугового на урочистих зборах колективу Академії, присвячених початку нового 2005-2006 навчального року	6
Виступ Керівника Головної служби регіональної та кадрової політики Секретаріату Президента України А.П.Медвідя на урочистих зборах з нагоди початку нового навчального року на факультеті вищих керівних кадрів за заочною і заочно-дистанційною формами навчання та факультеті заочної форми навчання	8
Виступ ректора В.І.Лугового на Семінарі-презентації результатів досліджень 14 жовтня 2005 р. (коментар до Звіту "Оцінка системи професійної підготовки державних службовців в Україні", підготовленого на замовлення Світового банку за підтримки Центру сприяння інституційному розвитку державної служби при Головдержслужбі України Десмондом Дж. Келлі)	9
Виступ ректора В.І.Лугового на засіданні колегії Головного управління державної служби України з питання "Проблеми та перспективи професійного навчання державних службовців" 24 жовтня 2005 р.	11

Філософія, методологія, теорія та історія державного управління

Ніна Нижник, Григорій Ситник. Євроатлантична інтеграція України в контексті ключових факторів трансформації європейського простору безпеки	13
---	----

<i>Іванна Ібрагімова. Вибір влади - відкритість</i>	347
<i>Андрій Кофанов. Правові основи регулювання обігу вогнепальної зброї в країнах колишнього Варшавського договору та Радянського Союзу</i>	355
<i>Василь Шиян. Правові аспекти боротьби з організованою злочинністю у сфері транспортування вуглевісної сировини та пального</i>	361
<i>Віктор Савчук. Адаптація законодавства України щодо захисту економічної конкуренції до норм і стандартів Європейського Союзу: етапи становлення</i>	368
<i>Т.А.Шевченко, В.М.Запара. Політична система США</i>	377

Соціальна і гуманітарна політика

<i>Віталій Скуратівський, Ольга Петрос. Особливості теоретичних інтерпретацій сутності демографічної політики</i>	381
<i>Микола Осійчук. Державний контроль за трудовими відносинами: соціально-економічні наслідки в контексті формування "середнього класу" суспільства</i>	387
<i>Наталія Бенюх. Стратегічні напрями державного управління в реформуванні фармацевтичної галузі України</i>	393
<i>Станіслав Бутівченко. Вплив трансформаційних процесів на реформування управління середньої професійної освіти в Україні (1880 – 1922 рр.)</i>	398
<i>Сергій Гакман. Державне регулювання процесів запобігання етнополітичним конфліктам у контексті транскордонного співробітництва</i>	406
<i>Іван Лопушинський. Мовна політика: понятійний апарат та її сутнісні характеристики щодо галузі освіти України</i>	413
<i>Райса Науменко, Луїза Ковбасенко. Державна освітня політика щодо розвитку талановитої та обдарованої молоді в позашкільних навчальних закладах України</i>	419
<i>Віктор Огаренко. Теоретико-методологічні основи організації виховної роботи в навчальному закладі</i>	427
<i>Андрій Попок. Російські українці в контексті етнополітики країни проживання</i>	436
<i>Лариса Шульга. Система управління освітою в Україні на різних етапах суспільно-політичного розвитку в XX столітті</i>	442
<i>Олександр Мельник. Міжнародна миротворча діяльність України впродовж 1992 - 2005 років</i>	448
<i>Любомир Мисів. Особливості діяльності суб'єктів державної політики щодо формування та розвитку духовних цінностей українського суспільства</i>	451
<i>Яна Гречка. Державні органи управління освітою Польщі</i>	455

Інформаційні технології

<i>Світлана Дубова. Інформаційно-технологічні проблеми у відносинах держави та суспільства</i>	464
--	-----

Дослідження. Розробки. Проекти

<i>Олександр Шантала. Принципи формування управлінських рішень у системі державного управління сферою рекреаційного обслуговування</i>	469
<i>Іван Шкурат. Глобалізація - це ризики, але й можливості</i>	474
<i>Микола Єжесєв. Україна на шляху до НАТО: реалії законодавчої бази і міжнародні зобов'язання</i>	482
<i>Олена Підгайна. Засади державної політики управління стратегічними ресурсами України</i>	486
<i>Тетяна Кичилок. Методи здійснення державного контролю за використанням та охороною земель</i>	492

Т.А.Шевченко,

викладач кафедри іноземних мов
фінансово-економічного факультету КНЕУ

В.М.Запара,

викладач кафедри іноземних мов
фінансово-економічного факультету КНЕУ

Політична система США

The USA is a parliamentary republic. The Government is divided into 3 branches: legislative (the US Congress), executive (the President and his Administration) and judicial (the Supreme Court). There are 2 main political parties in the USA: the Democratic (symbolized by a "donkey") and the Republican (symbolized by an "elephant"). The US President is both the head of the State and the government.

Американська конституція була розроблена і прийнята Конституційним конвентом у Філадельфії (травень-вересень 1787 р.). Учасників конвенту традиційно іменують у США "батьками-засновниками".

Формулюючи положення конституції, "батьки-засновники" ставили перед собою три головні політичні цілі: зупинити подальший розвиток революції, створити міцну державу на федеративній основі, надійно відмежувати і гарантувати приватновласницькі права.

У текст Конституції, затвердженої конвентом 17 вересня 1787 р., не були включені положення, що гарантують політичні, особисті і процесуальні права громадян. Однак під тиском суспільної думки і демократично налаштованих законодавців у штатах конгрес був змушений у 1789 р. прийняти проект Білля про права - перші 10 виправлень до конституції, що проголошували ряд політичних, особистих і процесуальних прав громадян.

Конституція США набрала сили 4 березня 1789 р.

У фундамент конституційної системи американської держави покладено три основних політико-правових принципи - поділ влади, федералізм і судовий конституційний нагляд.

Принцип поділу влади, реалізований через систему "стримувань і противаг", припускає організаційну незалежність трьох "галузей" державної влади - законодавчої, виконавчої, судової - і розмежування між ними відповідних функцій. На федеральному рівні три "галузі" влади представлені конгресом, президентом і Верховним судом.

Федералізм - конституційний принцип, що передбачає відносно тверде розмежування сфер компетенції федеральної влади і влади штатів, при цьому значна частина прав "суверенних" штатів передана федеральному уряду [5].

Судовий конституційний нагляд полягає в тому, що суди мають право визнати невідповідними конституції і тим самим недійсними закони конгресу й акти виконавчої влади. Вищим органом конституційного нагляду є Верховний суд США.

Законодавча влада в Сполучених Штатах Америки здійснюється конгресом США і законодавчими зборами (легіслатурами) штатів [1].

Конгрес США складається з двох палат - сенату і палати представників. Засідання конгресу проходять у будинку Капітолія, розташованого на пагорбі в центрі Вашингтона.

Що стосується палати представників, то згідно з конституцією США кожен штат повинен бути представлений у палаті принаймні одним членом.

Члени палати представників обираються на дворічний термін, отже, кожні два роки склад палати представників оновлюється, цим же інтервалом вимірюється термін повноважень усього конгресу кожного скликання. Конгрес кожного скликання проводить дві сесії, що починаються в січні і продовжуються з перервами майже протягом усього року.

Кожен штат представлений у сенаті двома членами, тобто в його склад входять 100 сенаторів. Кожен сенатор обирається на шестирічний термін. На відміну від палати представників кожні два роки підлягає переобранню лише третина сенаторів, що забезпечує визначену стабільність складу цієї палати і послідовність у її діяльності. За традицією сенат займає більш привілейоване становище, ніж палата представників.

Конституційні повноваження конгресу дуже широкі. Найважливіше місце серед них займають прерогативи у фінансовій галузі - те, що в США прийнято називати "владою гаманця". Конгрес встановлює однакові для всієї території країни податки, мита, податі й акцизні збори, затверджує федеральний бюджет і виділяє асигнування на всі без винятку державні акції, позичає гроші в кредит і сплачує борги від імені Сполучених Штатів, регулює зовнішню торгівлю і т.д.

Конгресу належить важлива функція контролю за діяльністю урядових установ і відомств. Конгрес має право оголошувати стан війни, формувати збройні сили і виділяти асигнування на їх утримання, видавати правила по керуванню і організації сухопутних і морських сил.

Поряд із повноваженнями, здійснюваними спільно обома палатами, існують також такі, які може здійснювати тільки одна з палат. За конституцією всі законопроекти про державні доходи повинні виходити від палати представників; сенат може пропонувати до них виправлення і брати участь у їх обговоренні.

Найважливішими повноваженнями сенату є його участь у прийнятті Сполученими Штатами Америки міжнародних зобов'язань у формі договорів і участь у призначенні на вищі посади державного апарату.

Важливу роль у діяльності відіграють постійні і спеціальні комітети конгресу. Вони створюються в обох палатах, кожен комітет спеціалізується в конкретній галузі державного керування. У сенаті 16 постійних і 4 спеціальних комітети, у палаті представників 22 постійних і 5 спеціальних комітетів.

Розглянемо партійні фракції. У конгресі США представлені тільки дві найбільші буржуазні партії країни - Демократична і Республіканська. У кожній з палат конгресу утворюються партійні фракції обох партій; фракція більшості, тобто фракція партії, що має більшу кількість місць у цій палаті, і фракція меншості.

Партійні фракції кожної із палат обирають лідера і його заступника. Лідер більшості в сенаті є найважливішою фігурою, що впливає на хід роботи цієї палати. Лідер більшості в палаті представників займає в партійній ієрархії друге місце після спікера палати.

Роль лідерів меншості як у сенаті, так і в палаті представників зводиться в основному до формулювання політики опозиції й організації підтримки на її користь.

Як і на федеральному рівні, у штатах відзначається посилення виконавчої влади губернатора за рахунок прерогатив законодавчих органів. За своєю структурою і методами роботи законодавчі збори штатів багато в чому копіюють конгрес. У всіх штатах, крім Небраски, вони складаються з двох палат: палати представників і сенату [2].

Як і в конгресі, у законодавчих зборах штатів діє система комітетів; у деяких штатах велику роль відіграють об'єднані комітети обох палат. Характерною рисою більшості законодавчих зборів є домінуюча роль спікера палати представників, що ко-

ристується величезним впливом не тільки в рамках законодавчих зборів, але і взагалі в штаті.

Виконавча влада в країні здійснюється президентом США, що виконує покладені на нього конституцією повноваження за допомогою розгалуженого апарата виконавчої влади.

Вищою в країні посадовою особою, яка поєднує повноваження глави держави і голови уряду, є президент США. Він обирається на термін у 4 роки з можливістю переобрання ще на один термін. Президентом США може бути громадянин США за народженням, не молодше 35 років, що прожив на території США не менш ніж 14 років. Із 1800 р. офіційною резиденцією президента є Білий Дім, що розташовується в столиці США Вашингтоні [4].

Повноваження президента США дуже широкі. Як глава держави він є верховним головнокомандуючим збройними силами США і верховним представником США на міжнародній арені. Президент зі схвалення і згоди сенату призначає федеральних суддів, включаючи членів Верховного суду і вищих посадових осіб апарату виконавчої влади. Конституція надає президенту право скликання надзвичайних сесій конгресу і переносу чергових сесій. При виникненні внутрішніх і зовнішніх кризових ситуацій президент може користуватися надзвичайними повноваженнями. Велику роль має президент у законодавчому процесі. Формулюючи законодавчу програму адміністрації в серії послань конгресу, президент є фактичним лідером законодавчої політики.

Разом із президентом на чотирирічний термін обирається віце-президент. За конституцією повноваження віце-президента обмежуються головуванням у сенаті.

Прийняті в 1933 р. XX виправлення до конституції США зміцнили статус віце-президента, розглядаючи його як спадкоємця глави виконавчої влади у випадку смерті чи недієздатності останнього.

Не передбаченим конституцією надвідомчим органом при Білому домі є Виконавче управління президента (ВУП) [4]. Засноване в 1939 р., ВУП сприяло зміцненню президентської влади, створивши могутній апарат, координуючий і контролюючий найважливіші аспекти діяльності держави.

Як дорадчий орган при президенті функціонує кабінет міністрів. До складу кабінету входять глави 12 федеральних міністерств, що зветься в США секретарями, і генеральний атторней (глава міністерства юстиції).

У практиці останніх президентів США використовувалася форма дроблення кабінету на цільові міжвідомчі ради, що дало можливість обговорювати ті чи інші питання без залучення всіх членів кабінету.

Громіздкий і розгалужений бюрократичний апарат виконавчої влади крім ВУП включає систему міністерств (федеральних відомств) та інших адміністративних відомств. Керівники міністерств підлегли безпосередньо президенту. Розподіл міністерських портфелів - складний політичний процес, у якому президенту доводиться брати до уваги інтереси монополістичних угруповань, що суперничають. Адміністративні відомства засновуються з ініціативи конгресу, конгрес же визначає коло їх завдань і повноважень.

Зовнішньополітичний механізм включає значну частину державного апарата і конгресу, що займається розробкою і здійсненням дипломатичних, військових, економічних і ідеологічних акцій на світовій арені. Зовнішньополітичний механізм функціонує під безпосереднім керівництвом президента і підлеглого йому ВУП.

Головну роль у проведенні зовнішньої політики відіграє державний департамент. Він має у своєму розпорядженні розгалужену мережу закордонних пред-

ставництв - посольств і консульств в іноземних державах, спеціальних місій при міжнародних організаціях.

Місцеві органи самоврядування створюються на основі законодавства штату і володіють правами, визначеними цим законодавством. Водночас місцевій владі надається право здійснювати свої визначені законом функції без формального контролю з боку органів штату, на основі самоврядування.

Бюджет місцевих органів складається з місцевих податків і цільових асигнувань штатів і федерального уряду [3].

Відносно судової системи США. Характерною рисою судоустрою в США є відсутність єдиної, загальнонаціональної судової системи; існують організаційно відособлені, рівнобіжні судові системи в кожному зі штатів і федеральна судова система.

Відповідно до ст. 3 Конституції, судова влада Сполучених Штатів надається Верховному суду США і підлеглим федеральним судам, заснованим конгресом.

Федеральну судову систему утворюють 4 групи судів - окружні, спеціальні, апеляційні і спеціальні апеляційні - на чолі з Верховним судом.

Окружні суди США - федеральні суди загальної юрисдикції; вони в першій інстанції розглядають усі справи, основані на федеральному законодавстві.

Спеціальні суди першої інстанції - претензійний суд США (розглядає грошово-майнові претензії громадян до уряду США), суд США у справах зовнішньої торгівлі (розглядає суперечки, що виникли на основі федеральних законів про імпорتنі торгові операції і митних правил), податковий суд США (вирішує конфлікти, що виникають у зв'язку з рішеннями федеральних податкових відомств). До спеціальних апеляційних судів належать Апеляційний суд США по федеральному округу (розглядає скарги на рішення претензійного суду, суду у справах зовнішньої торгівлі і на рішення деяких федеральних адміністративних відомств) і тимчасовий надзвичайний апеляційний суд; рішення цих двох судів оскаржуються у Верховному суді.

Апеляційні суди являють собою проміжну апеляційну інстанцію між федеральними судами першої інстанції і Верховним судом.

Очолює федеральну судову систему Верховний суд США - вищий орган у федеральній судовій ієрархії, кінцева апеляційна інстанція.

У США існує автономна система військових судів. Їм підсудні військові злочини, а також усі інші карні правопорушення, зроблені військовослужбовцями під час проходження ними дійсної військової служби і винятково під час виконання службових обов'язків.

Кожен штат у межах своїх кордонів може засновувати судові органи, які визнають потрібними, однак існують типові риси судоустрою, загальні для всіх штатів. Так, у штатах є 3 групи судів: обмеженої і спеціальної юрисдикції, загальної юрисдикції, апеляційної юрисдикції. Перші дві групи - місцеві суди першої інстанції, що розглядають справи. Третя група поєднує проміжні апеляційні суди і верховні суди штатів.

Список використаних джерел

1. Арбатов Г.А., Брутенц К.Н., Іванян Е.А., Петровський В.Ф. Сучасні США. - Б.м., б.р.
2. Аверкієва Ю.П., Карпов Л.Н., Брамлей Ю.В., Лебсдєв М.І. Країни та народи Америки. - Б.м., б.р.
3. Гладкий Ю.М., Лавров С.Б. Економічна та соціальна географія світу. - М.: Просвещение, 1991.
4. Віднянський С.В. Всесвітня історія. Новітня історія, 1939-2003. - К.: Дієз-продукт, 2003.
5. Географічний енциклопедичний словник. - Б.м., б.р.